

RYSWYCK, Theodoor van, volksdichter (Antwerpen 7 juli 1811 - Antwerpen 7 mei 1849).

Oudste zoon van Jan Cornelis en broer van de volksdichter en journalist Jan Baptist. Geboren te Antwerpen in de Boeksteeg (thans Nationalestraat), in een schilderachtige en levendige volksbuurt. Na de lagere school ging hij in de leer bij de beeld-

houwer Van der Neer (waar hij vriendschap voor het leven sloot met de gebroeders De Cuyper) en vervolgens bij de decoratieschilder Altenrath. Daarna werd hij ondermeester in een lagere school. In februari 1831 trad de 19-jarige Van Ryswyck met enkele vrienden in dienst van het Belgische vrijwilligersleger. In oktober 1835 werd hij klerk bij de Berg van Barmhartigheid, waar hij het slechts tot de functie van „afschrijver” bracht. Hij hield zich echter vooral bezig met het schrijven van gelegenheidsgedichten die hij tegen betaling aan iedereen verkocht.

Van Ryswyck behoorde tot de eerste generatie dichters die tussen 1834 en '40 aan het woord kwamen. Deze eerste Vlaamse schrijvers hebben ongetwijfeld literaire ambitie gehad, maar hun eerste zorg gold toch de opwekking van het nationaal gevoel. Hun verdienste lag voornamelijk in het feit dat zij een nieuw Vlaams publiek wisten te scheppen. Reeds in 1834 stuurde Van Ryswyck werk in voor de literaire prijskamp, georganiseerd door de regering. In 1837 verschenen de eerste ondertekende, individuele Vlaamse dichtbundel en de eerste Vlaamse roman: *De Eigenaerdige Verhalen* van Th. van Ryswyck en *In 't Wonderjaer* van H. Conscience. Mede onder invloed van zijn vader was Van Ryswyck zeer vertrouwd met dichters als Cats, Helmers, Tollens en Bilderdijk. Zijn gemakelijkheid van versificatie, alsmede zijn classisistische wijze van dichten - zeker wat betreft zijn ernstige poëzie - vonden daarin wellicht hun oorsprong. Het was nochtans zijn nonchalante, humoristische wijze van dichten in de volkstrant, vaak in verband met actuele politieke gebeurtenissen of gebeurtenissen in het volksleven die hem populair maakte. Hoewel de poëtische waarde van zijn dichtbundels zeer betwistbaar is, toch zijn ze belangrijk omwille van hun politieke gerichtheid, b.v. *Antigonus* (1841), een hekeldicht in drie zangen tegen de regeringen van Napoleon, Willem I en Leopold I en *Politieke Refereinen* (1844), die,

soms dadelijk reagerend op gebeurtenissen, reeds eerder in de vorm van losse blaadjes hadden gecirculeerd.

Eind 1835 werd te Antwerpen door M. van der Voort en Th. van Ryswyck De Olijftak opgericht. Jan Jacob de Laet en Van Ryswyck, aan wie Conscience de beoordeling vroeg van zijn eerste Vlaamse teksten, introduceerden deze laatste in De Olijftak. Van Ryswyck stond als populaire figuur zowat centraal in de kunstenaarswereld, waaronder ook schilders en beeldhouwers. Zij namen stelling tegen de „geleerden” van de Société des Sciences, Lettres et Arts d’Anvers en tegen de oude school die in deze kunstenaarswereld vereenzelvigd werd met de figuur van de schilder Mathias van Bree.

Van Ryswyck beleed zijn Vlaams bewustzijn op een overtuigende, vaak hekelende wijze, zonder nochtans afbreuk te doen aan het Belgisch nationalisme. Dat nam niet weg dat hij Nederlandsgezind was en daarenboven geloofde in een nauwe Germaanse stamverbondenheid. De thematiek van vele van zijn verzen wees uitdrukkelijk op een vrijheidsstrijd, b.v. De Watergeuzen (1842) en De Boschgeuzen (1842).

Hoewel de eerste flaminganten liberalen waren in de geest van de Aufklärung of van de grondwet van 1830, zijn in het werk van Van Ryswyck reeds flauwe sporen van een sociale inslag te bespeuren.

In 1840 nam hij met Conscience, De Laet en P.F. van Kerckhoven de redactie van De Noordstar (1840-’42) op zich. Zoals De Laet en Conscience zou ook hij met groot enthousiasme een reis door Vlaanderen ondernemen om abonnees te werven voor het eerste volwaardige Vlaamse dagblad: Vlaemsch België (1844). In 1843 gaf hij de Muzenalbum uit, een niet altijd geslaagde veredeling van het Jaerboekje van Frans Rens. Het bleef bestaan tot 1848, maar voor het laatste nummer moest hij wegens zijn ziekte hulp inroepen. Hij behoorde ook tot de eerste medewerkers van Het Handelsblad (15 december 1845).

In 1847 kwam de eerste breuk in de Vlaamse geleerden. Al was kort daarvoor Het Heilig Verbond gesticht, met als voornaamste leden Conscience, G. Wappers, F.H. Mertens, J.F.C. Verspreuwen, L. Vleeschouwer, Van Kerckhoven en Th. van Ryswyck en al hadden zij gezworen zich tot het uiterste in te zetten voor de eenheid van de V.B., toch kwam het tot een breuk bij de uitsluiting van Van Kerckhoven. Katholieken en liberalen zetten zich tegen elkaar af. Van Ryswyck, gedwongen door omstandigheden buiten zijn wil om, werd in de richting van de liberalen gedreven. Hij werkte mee aan De Schrobber contra de Roskam, spreekbuis van de katholieken. In het satirisch weekblad De Filter (mei-september 1848) publiceerde hij samen met zijn broer hekelverzen; reeds in juni echter trok hij zich terug, ten gevolge van diens anti-royalistische uitlatingen. Typisch voor Theodoor van Ryswyck was, dat hij bij vele initiatieven betrokken was, maar nergens een krachtige, duidelijke en volgehouden actie gevoerd heeft. Hij heeft geleden onder de onenigheden tussen de Vlaamse vrienden; zijn onstandvastig leven, zijn onbevredigd verlangen naar een losse en onbezorgde levenswandel wogen hem te zwaar. Op 28 mei 1848 werd hij met zinsverbijstering naar het krankzinnigengesticht te Lier gebracht; in maart 1849 keerde hij terug naar Antwerpen, waar hij kort daarop

stierf. Na zijn dood was de populaire Van Ryswyck nog vaak het voorwerp van touwtrekkerij. Zowel liberalen als katholieken poogden zijn populariteit voor de eigen politieke wagen te spannen. De bedevaarten naar zijn graf, waarvan de eerste en meest gedenkwaardige plaatsgreep in 1851, gaven aanleiding tot heel wat pennetwist tussen liberalen en katholieken.

WERKEN : *Eppenstein* (1840); - *Antigonus* (1841); - *Poëtische Luimen* (1842); - *Balladen* (1843); - *Politieke Refereinen* (1844); - *Volksliedjes* (1846).

LITERATUUR : M. Rooses, *Theodoor Van Ryswyck*, in *Jaarboek van he Willemsfonds voor 1875* en in *Schetsenboek* (1877); - J. Staes, *Theodoor Van Ryswyck, zijn leven in verband met zijn tijd* (1884); - D. Sleeckx, *Indrukken en Ervaringen* (1903).

GUIDO GOEDEME